

Veríte v ZÁZRAKY?

„Veríte v zázraky?“ Na túto otázku ľudia odpovedajú rôzne; niektorí jednoznačným „Áno“ iní „Nie“; a dosť je aj takých, ktorí sa odpovedi vyhnú, alebo k svojmu „áno“ pripoja isté výhrady. A čo vy? Ku ktorej skupine patríte? Ak váhate s odpoveďou, alebo ak svoje jednoznačné „áno“, poprípade „nie“, neviete zdôvodniť, skúste spolu so mnou popremýšľať o tejto možno „kontroverznej“, celkom isto však nie nepodstatnej otázke. Pouvažujme teda spoločne na túto tému, poďívajme sa na zázraky (všeobecne, ale i na niektoré konkrétne zázraky) z rôznych hľadísk: napr. z hľadiska viery (nielen viery pre akceptovanie zázrakov, ale aj významu zázrakov pre vieru), no tiež z hľadiska vecnej podstaty a vierohodnosti udalostí, ktoré bývajú (raz právom, inokedy neprávom) pokladané za zázračné – teda z hľadiska ich všeobecnej akceptovateľnosti (nielen v kruhu „biblických fundamentalistov“).

Ateista tvrdí, že zázraky, o ktorých sa píše v Biblii sú v rozpore s vedeckými poznatkami, resp. s prírodnými zákonmi, a preto sa nemohli udiť.

Kresťan na otázku z nadpisu tohoto článku odpovedá: „Samozrejme, verím v zázraky! Ved' ak verím v Boha, ktorý je nadprirodzený a živý, suverénny a slobodný Pán celého vesmíru, nemôžem neveriť v zázraky; ak denne vidím okolo seba stovky zázrakov (i samotný môj život je zázrakom), ktoré sú dielom môjho Stvoriteľa, nemôžem neveriť v zázraky. Neprekáža mi, že sa tieto zázraky raz uskutočňujú v rámci prírodných zákonov a inokedy mimo nich. Svetu dal totiž zákony Stvoriteľ, aby sa nimi riadilo Jeho dielo, no On sám nimi nie je viazaný.“

To je stanovisko viery, ktoré pre kresťana môže byť úplne dostatočné; ale ateistu (ba možno i mnohého kresťana) asi nepresvedčí. Preto nezostaneme pri vyššie uvedených základných stanoviskách – ateistickom a kresťanskom –, ale skúsime sa poďívať „pod povrch problému“.

Možno veriť, a treba veriť v zázraky?

Veriť v zázraky nemusí byť pre každého jednoduché. Ony sú neraz zdrojom pochybností aj úprimne veriacich kresťanov. Niet preto divu, že sa nepriatelia kresťanstva snažia práve zázraky využiť ako „Achillovu päťu“ viery kresťanov.

Odpoveď na základnú otázku o prijateľnosti, či neprijateľnosti zázrakov (čiže o možnosti, či nemožnosti v ne veriť) vyplynie z odpovedí na tieto „dielčie“ otázky:

1. Je pre kresťana nutné, aby veril v zázraky?
2. Čo sú vlastne zázraky? Aké sú kritériá a zmysel zázrakov?
3. Čo sú prírodné zákony a aký je vzťah medzi nimi a zázrakmi?
4. Pominula už „doba zázrakov“, či môžeme byť svedkami zázrakov aj dnes?
5. Môžu biblické správy o zázrakoch a v dnešné Božie zázraky posilniť alebo naopak podkopáť vieru v Boha?

Ad 1. Je pre kresťana nutné, aby veril v zázraky?

Treba rozlišovať medzi vierou „začiatočníka“ a zrelého kresťana. Tento rozdiel je zřejmý a píše sa o ňom aj v Biblii, napr. keď sa hovorí o „mlieku“ – vhodnej potrave pre „duchovných novorodencov“, a o „tvrdom pokrme“, potrebnom pre „dospelých“, t.j. duchovne vyspelých kresťanov. (Pozri napr. 1Kor 3,2; Hb 5,12-14; 1P 2,2).

Treba tu však poznamenať (a zdôrazniť!), že duchovná vyspelosť nie je podmienkou spásy;¹ tou je jedine viera („poznanie“ Boha, t.j. oddanie sa Mu). Ved' spasenie (účasť v Božom kráľovstve) je prisľúbená aj malým deťom (Mt 19,14) – ich viera a pokora je dokonca dávaná za vzor aj dospelým (Mt 18,2-4); aj prostým ľudom, „chudobným v duchu“ (Mt 5,3); aj tým, čo uverili „v poslednú chvíľu“ (Mt 20,1-16; Lk 23,40-43). Napriek tomu sa od kresťanov predpokladá, ba vyžaduje, aby sa zdokonaľovali vo viere; keď už nie z iného dôvodu, tak preto, aby mohli plniť jedno svoje dôležité poslanie: šíriť evanjelium (Ježiš povedal: „činite mi učeníkmi všetky národy“ – Mt 28,19), t.j. učiť ich. A byť učiteľom, to predsa bez hlbšieho poznania nie je možné.

Vráťme sa však k otázke, či má kresťan veriť v zázraky:

Aby človek uveril, nemusí mať hneď, od samého začiatku, zodpovedané všetky otázky (teda ani otázku zázrakov). Keď však postupne poznáva Boha, a spozná Ho ako Stvoriteľa, ktorý celý vesmír (a všetko, čo v ňom je) vyprojektoval,² vytvoril (priviedol k bytiu) a stále to zachováva

¹ Podmienkou spásy je však opravdivosť viery („viera“ formálneho kresťana opravdivou vierou nie je)

² Vedci hovoria v súvislosti s úžasnou zložitosťou, dômyselnosťou a presnosťou, ktorú pozorujú vo vesmíre, na našej Zemi (napr. úžasne vyvážené podmienky nevyhnutné pre život), v zložení a fungovaní živých organizmov, ale najmä jedného z najväčších zázrakov vo vesmíre – ľudského mozgu, o tzv. „inteligentnom designe“ (čítaj: „dizajne“) čiže „zámere“ alebo „projekte“ (ktorý nemôže byť výsledkom „náhody“, ale musí byť dielom nepredstaviteľne vysokej Inteligencie).

(udržiava), a ktorý je Autorom prírodných zákonov, čo platia v materiálnom (fyzikálno-chemickom) svete, potom veriacemu človeku nebude robiť žiadne ťažkosti veriť, že ten istý Boh môže, keď to uzná za potrebné, konať aj prostredníctvom zázrakov. Ako je nemožné, aby ateista veril v zázraky, tak je prakticky nemožné, aby kresťan v ne neveril.

Viera kresťana je založená na viere v Božie zjavenia. Božie Slovo (Písmo, Biblia) je jedným z tých zjavení. A súčasťou Božieho slova sú aj správy o zvláštnych Božích skutkoch, nazývaných zázrakmi. Tým je zodpovedaná naša otázka: áno, je nutné, aby kresťan veril zázrakom. Ak človek verí Bohu, Jeho moci, múdrosti, musí veriť aj zázrakom Ním konaným; ak verí Jeho Slovu, musí veriť aj zázrakom, o ktorých sa v tomto Slove hovorí.

Ad 2. Čo je to zázrak? Aké kritériá by mal dej spíňať, aby ho bolo možné považovať za zázrak? Prečo sa diali (dej) zázraky?

Najjednoduchšia definícia zázraku by mohla znieť takto: *je to veľmi neobvyklá, prirodzenými prostriedkami nezopakovateľná, avšak vierohodná udalosť.*

Táto definícia však zázrak úplne nevystihuje.

Na vysvetlenie pojmov „prirodzenými prostriedkami nezopakovateľná“ a „vierohodná“ dovoľte pár poznámok:

Existujú v podstate dva spôsoby dokazovania:

a) *Prírodovedecká metóda.* Medzi základné metódy dokazovania v prírodovedeckom výskume patrí experiment. Prírodné vedy skúmajú totiž deje odohrávajúce sa podľa prírodných zákonov, a sú preto vo väčšine prípadov opakovateľné (v prírode alebo v laboratóriu), ak sa vyskytnú (alebo umelo vytvorí) rovnaké podmienky.

b) *Historicko – juristická (alebo i kriminalistická) metóda.* K dôkazu dochádza na základe zhodnotenia svedectiev (ústnych, písomných, predmetných, priamych i nepriamych). Používa sa pri dokazovaní (alebo zavrňovaní) udalostí a osôb, pri ktorých prírodné zákony nehrajú žiadnu alebo len zanedbateľnú rolu, a ktoré sú neopakovateľné. Tu experiment k ničomu nevedie.

Pri tejto metóde dokazovania je veľmi dôležitá spoľahlivosť, vierohodnosť svedectiev, resp. svedkov.

Ak chceme o niečom (o nejakej veci alebo udalosti) hovoriť ako o zázraku, musí byť teda síce „prirodzenými prostriedkami nezopakovateľná“ (experimentálne nedokázateľná), ale na druhej strane musí byť aj „vierohodná“ – v tom zmysle, že jej realita je nespochybniteľná. Vierohodnou sa stáva napr. vtedy, ak sme my sami boli jej priamymi svedkami, alebo ak nám o nej podal správu niekto spoľahlivý, úplne vierohodný. Zázrakmi preto nie sú napr. rôzne „nepravdepodobné“ a „prirodzenými prostriedkami nezopakovateľné“ príhody baróna Prášila.³

Ani rôzne „zjavenia“ mŕtvych ľudí nie sú žiadnymi zázrakmi. Pokusy kontaktovať sa s mŕtvymi Boh dokonca odsudzuje ako hriech („*Neobracajte sa na duchov mŕtvych a nevyhľadávajte vedomcov, lebo nimi by ste sa poškvrnili; Ja som Hospodin, váš Boh*“ – 3M 19,31), a tých, čo tento zákaz nerespektujú, prísne trestá (pozri napr. 1Kron 10,13-14). Boh vydal tento zákaz iste preto, že sú to často nečistí duchovia – démoni (Mt 8,16; Mk 1,26-27; Sk 16,16-18; Zj 16,14 atď.), ktorí diktujú rôznym veštcom ich výroky a ktorí sa vydávajú za „duchov mŕtvych“. Tento Boží zákaz prestupujú nielen špiritisti, nekromanti, ale napr. aj na tí, ktorí hľadajú rady u rôznych „svätých“ – u ľudí, ktorí sú mŕtvi, t.j. čakajú v „šeóle“⁴, ako všetci ostatní, na deň vzkriesenia (teraz sa teda nachádzajú v stave „spánku smrti“, a preto nemôžu komunikovať so živými). Jediný, kto bol mŕtvy a žije, a s ktorým teda možno komunikovať, je Boží syn Ježiš Kristus.

Ešte o jednej vlastnosti biblických zázrakov sa treba zmieniť; nazvime ju jednoducho „**kontextom**“. O čo ide? Pri biblických zázrakoch vždy nachádzame údaje, z ktorých vyplýva nielen *ako*, *kedy*, ale aj *za akých okolností* sa zázrak odohral, resp. *v akom kontexte je táto (zázračná) udalosť s inými udalosťami*. Tento „kontext“ (jeho prítomnosť) možno považovať za nutnú podmienku toho, aby opísaná biblická udalosť bola považovaná za zázrak. Práve z tohoto kontextu možno totiž zistiť dve nesmierne dôležité veci: prečo, z akých *dôvodov* sa udalosť odohrala, a najmä *či pochádza od Boha* alebo nie. Poznanie kontextu a pôvodcu zázraku značne prispieva k jeho vierohodnosti (i keď toto obvykle nebýva jediným dôkazom vierohodnosti biblického zázraku – väčšinou sú k dispozícii aj iné dôkazy, napr. viacerí svedkovia, viac na sebe nezávislých správ o udalosti atď.).

Niektorí kritici biblických zázrakov tvrdia, že ide vlastne o „nedorozumenie“: ľudia vraj v tom čase boli na takom nízkom stupni poznania, že za zázrak považovali to, čo si dnešný človek dokáže vysvetliť „prirodzeným spôsobom“.

Títo ľudia vychádzajú z úplne falošných predpokladov, ak si myslia, že staroveký človek nevedel rozlíšiť, čo je *prirodzené* a čo *ne-* alebo *nad-prirodzené* (i keď toto poznanie nebolo založené na vedeckom výskume, ale „iba“ na empirii). Ľudia aj v „biblických časoch“ vedeli veľmi dobre, ako to normálne v prírode chodí, vedeli teda o „fungovaní prírodných zákonov“, aj keď ich takto nenazývali. Vedeli napríklad, že sa prirodzeným spôsobom nemôže narodiť dieťa panne, že človek niekoľko

³ Medzi také nevierohodné však patria aj tvrdenia (teórie) evolucionistov: žiadna z mnohých udalostí (procesov), s ktorými počíta evolučná teória, nemožno experimentálne dokázať (zopakovať, verifikovať pokusom); navyiac ich však nemožno dokázať ani žiadnym svedectvom. Teda procesy, o ktoré sa evolucionisti opierajú, sú akési „kvázizázraky“ – deje podobné zázrakom, u ktorých však nemožno použiť ani jednu z uvedených metód dokazovania; ich vierohodnosť je teda asi taká, ako vierohodnosť spomenutých príbehov baróna Prášila.

⁴ „šeól“ (hebr. שְׁאוֹל, gr. *hades*, lat. *infernum*) – podľa Písma miesto pobytu mŕtvych do dňa vzkriesenia (prekladá sa aj ako „podsvetie“, „prahrob“, „záhrobie“, „miesto mlčania“, „zem zabudnutia“ a pod.).

dní mŕtvy nemôže ožiť, že z množstva potravy, ktoré by sotva stačili pre pár ľudí, sa nemôže nasýtiť päťtisícový zástup; alebo, že normálne, za prirodzených podmienok („podľa prírodných zákonov“) sa nemôže rozostúpiť more, ani padať „chlieb“ (manna). Vedeli veľmi dobre, že znakom zázraku je výnimočnosť, neopakovateľnosť (hoci nepoznali nami uvedenú definíciu zázraku). Ak by to všetko nevedeli (ak by nedokázali vidieť rozdiel medzi prirodzeným a nadprirodzeným), nemohli by ani postrehnúť, že išlo o niečo mimoriadneho, o zázrak; všetky udalosti by im boli totiž rovnako prirodzené alebo rovnako zázračné.

Vráťme sa však ku *kontextu* biblických zázrakov. Ten pri žiadnom biblickom zázraku nechýba: v každom prípade je zrejmý *účel, cieľ*, ale aj *pôvodca* zázraku.

Cieľ, účel zázrakov môže byť rôzny, často niekoľkonásobný: napr. môže to byť záchrana, potrebná pomoc (spoločenstvu, národu, ale i jednotlivcovi) v mimoriadnej situácii, ale popritom súčasne dôkaz Božej moci a Jeho zainteresovanosti, záujmu na konkrétnej udalosti, alebo zjavenie Božej vôle v dotyčnej, konkrétnej veci, či vo všeobecnosti. Veľa razy zázraky, konané Bohom prostredníctvom Jeho prorokov, poslov, mali potvrdiť ich Božie poverenie, autoritu týchto Božích mužov, dokázať, že ich ústami hovorí a ich rukami koná samotný Boh.

Pôvodcom zázrakov, opísaných v Biblii je vždy Boh (aj keď občas koná prostredníctvom človeka). *Božský pôvod* je (aspoň pre veriaceho človeka) dostatočným *dôkazom vierohodnosti biblických zázrakov*. Pretože – prepáčte, že sa možno opakujem, ale je to naozaj veľmi dôležité – pre kresťana veriaceho vo všemohúceho Boha a v spoľahlivosť Biblie (Božieho slova) nemôže byť žiadnym problémom veriť, že Boh môže aj to, čo sa zdá človeku nemožným a že biblické údaje sú pravdivé. Pravdaže, pre ateistu sú takéto dôkazy bezcenné. Existujú však aj *iné dôkazy vierohodnosti* biblických zázrakov; také, ktoré by mal aj on (ak je len trochu objektívny) akceptovať. Sú to dôkazy, o ktorých už bola reč a ktoré používajú historici a vyšetrovatelia (kriminálni, sudcovia a pod.). Spočívajú na zhromažďovaní objektívnych dôkazov a na výpovediach svedkov (čím ich je viac, tým je vierohodnosť udalosti väčšia). Nie vždy je to ľahké, preto sa historici i vyšetrovatelia často uspokojia s *indíciami* alebo s pochybnými svedectvami. Historici napr. neraz na základe drobných archeologických nálezov, alebo z niekoľkých zachovaných, často nesúvislých slov starého textu sa pokúšajú rekonštruovať nielen nejakú udalosť, ale celé dejinné obdobie, poprípade spôsob života, kultúru, náboženstvo atď. celých národov); vyšetrovatelia (kriminálni) sa tiež často musia uspokojiť s „nepriamymi dôkazmi“ alebo so svedectvom jedného jediného svedka, inokedy robia svoje závery na základe úvah – zhodnotenia *motivácie* činu alebo rôznych logických *súvislostí* s inými udalosťami (typické je napr. pátranie po prítomnosti, resp. neprítomnosti tzv. alibi). Ide teda o niečo podobného, ako sme si opísali v súvislosti s tzv. „kontextom“ biblických zázrakov.

Uved'me si niekoľko príkladov:

Najväčší zázrak v dejinách ľudstva – VZKRIESENIE JEŽIŠA KRISTA.

Ateisti, ale niekedy dokonca aj tzv. „kresťanskí skeptici“, vzkriesenie odmietajú; podľa nich ide o mýtus, legendu. Pritom však azda o žiadnej udalosti, ktorá sa odohrala v staroveku,⁵ a o ktorej historickosti nikto nepochybuje, nieto toľko svedectiev ako o vzkriesení Ježiša.

Vzkriesenie Ježiša nielenže sa opiera o svedectvo mnohých ľudí (z ktorých viacerí ho zanechali v písomnej podobe), ale jeho vierohodnosť sa opiera o niekoľko udalostí, ktoré priamo spolu nesúvisia, napriek tomu sa však dopĺňajú.

Mnohé písomné svedectvá o vzkriesení Krista: Predovšetkým sú to správy o vzkriesení vo všetkých štyroch evanjeliách. Ak by chcel niekto namietat, že sa tieto navzájom ovplyvňovali, mohli by sme to pripustiť iba u tzv. „synoptických“ (prvých troch) evanjelií. Ale o vzkriesení podrobne referuje aj Ján, ktorý celkom isto „neodpisoval od svojich kolegov“ (obsah i forma jeho evanjelia to absolútne vylučuje). Dôležité je aj to, že o vzkriesení píše apoštol Pavel v Prvom liste Korintským (1K 15,4); tento fakt je veľmi dôležitý: historici totiž kladú vznik tohoto listu do prvých piatich rokov po udalosti, o ktorej hovoríme; za tak krátky čas však nemohla vzniknúť legenda (za ktorú „skeptici“ vzkriesenie Ježiša považujú). O vzkriesení Ježiša Krista je v Biblii množstvo zmienok, a to prakticky od všetkých pisateľov novozmluvných spisov (teda nejde iba o správy štyroch evanjelistov). Vzkriesenie Krista bola udalosť všeobecne akceptovaná, presvedčenie o nej bolo v prvotnej, apoštolskej cirkvi (v čase keď ešte žili priami svedkovia vzkriesenia) úplne samozrejmé. Toto presvedčenie, väčšinou formulované jednoduchou vetou „Boh vzkriesil Ježiša Krista“, bolo dokonca základom vyznania, základným kameňom, na ktorom kresťanské učenie v tom čase – no nielen v tom čase – stálo. (Spomeňme aspoň niekoľko príkladov: Sk 2,24.32; 5,30; R 1,4; 6,4-5; 8,11; 10,9; 1Kor 15,4-8.12-14 atď.).

⁵ Mám teraz na mysli udalosti z „historickej doby“, ktoré sa odohrali v približne rovnakej dobe, v ktorej žil Ježiš (napr. príbehy zo života rímskych cisárov alebo iných významných osôb, žijúcich v staroveku).

Silnou stránkou dokazovania vierohodnosti základnej udalosti (vzkriesenia) je mimo iného to, že ako „dôkazový materiál“ tu môžu poslúžiť viaceré udalosti (fakty), ktoré priamo spolu nesúvisia, ale v kontexte predsa svedčia o jednom:

1. Ježiš naozaj zomrel a bol pochovaný: Jozef z Arimatie pochoval Ježiša do svojho hrobu. O tom vedeli a toto miesto poznali nielen kresťania, ale i Rimania a Židia.

2. Prázdny hrob: Evanjeliová správa o tom je veľmi triezva, vôbec nemá charakter legendy. Okrem toho, ak by niekto chcel, aby ním vymyslená udalosť bola vierohodná, celkom isto by napísal, že prázdny hrob našli ženy. Svedectvo žien sa totiž v tom čase považovalo za nespoľahlivé (ženy napríklad vôbec nemohli svedčiť na židovských súdoch). Teda jediným dôvodom, že sa v evanjeliových správach uvádza svedectvo žien je, že evanjelisti zaznamenali verne, čo sa naozaj stalo.

3. Vzkriesený Ježiš sa zjavil nie jednému človeku, nie jednej skupinke na jednom mieste, ale mnohým ľuďom na rôznych miestach. Že k týmto zjaveniam skutočne došlo, garantuje napr. apoštolom Pavlom uvedený zoznam očitých svedkov: „...ukázal sa Kéfasovi (t.j. Petrovi), potom dvanástim (t.j. učeníkom), potom sa zjavil naraz viac ako päťsto bratom, z ktorých väčšina ešte žije až dosiaľ. Potom ukázal sa Jakubovi, potom všetkým apoštolom, a zo všetkých poslednému... ukázal sa aj mne.“ (1Kor 15,5-8). Svedkovia, „z ktorých väčšina žije až dosiaľ“ by iste protestovali, ak by to nebola pravda. Množstvo svedkov a rôzne miesta zjavenia vylučujú halucináciu, hypnózu, či niečo podobné.

4. Ježišovi učeníci, vrátane najsmelšieho – Petra, boli po ukrižovaní svojho majstra zronení, sklamaní, dá sa povedať, že boli v hlbokej depresii. Ale po vzkriesení Ježiša sa s nimi udiala úžasná zmena: „Apoštolovia veľmi mocne vydávali svedectvo o vzkriesení Pána Ježiša...“ (Sk 4,33). Podobne Jakub, Ježišov brat, ktorý bol dosiaľ skeptickým k učeniu a poslaniu svojho brata, teraz nielen uveril v jeho mesiášske poslanie, ale stal sa vedúcou osobnosťou jeruzalemského cirkevného zboru. Všetci uvedení svedkovia, tí, ktorým sa vzkriesený Kristus zjavil (vieme, že ich bolo vyše 500), a spolu s nimi mnohí ďalší, ktorí prijali ich svedectvo, uverili vo vzkriesenie, a to napriek tomu, že im to znemožňovala ich židovská viera (podľa nej nikto nemôže vstať z mŕtvych pred všeobecným vzkriesením). Nielen osobne verili, ale ako sme už uviedli, neohrozene svedčili („mocne vydávali svedectvo“) o vzkriesení Ježiša. Za toto svedectvo boli ochotní položiť svoje životy; a aj ich takmer všetci položili: všetci Ježišovi učeníci – okrem Jána, ktorý zomrel vo vyhnanstve vo vysokom veku – skončili mučeníckou smrťou. Azda nechce niekto tvrdiť, že voľakto bude ochotný zomrieť za „klamstvo“, ktoré si sám vymyslel. Najmä ak nejde o jedného (možno „pomäteného“), ale o mnohých normálne uvažujúcich mužov, ktorí za svoje mučenie nemohli nič očakávať – iba *vlastné vzkriesenie a odmenu vzkrieseného Krista*.

Jeden z najznámejších „skeptikov“, škótsky ateista a spochybňovač zázrakov Hume prehlásil, že „dôkaz pravidelnosti v prírode je taký presvedčivý, že žiaden dôkaz pre zázraky ho nikdy neprevýši“. Napr. máme tu po tisícky rokov sa opakujúci dôkaz, že mŕtvi ľudia sa medzi živých nevracajú. Tento fakt údajne spochybňuje vierohodnosť Ježišovho vzkriesenia. Je to pravda? V skutočnosti medzi tým, že ľudia nevstávajú z hrobov a tým, že Ježiš Kristus vstal z mŕtvych, niet žiadneho protirečenia: kresťania veria v jedno i druhé. Bez nadprirodzeného zásahu naozaj platí, že mŕtvi zostávajú vo svojich hroboch. *Avšak Ježiša vzkriesil z mŕtvych Boh*; teda ničím neboli napadnuté „prírodné zákony platiace za prirodzených podmienok“.

Aspoň toľko o zázraku, ktorý je najčastejším terčom útokov antiteistov a antikristov, a napriek tomu je pilierom, na ktorom pevne stojí viera kresťanov. Išlo tu o zázrak, ktorý *Boh vykonal s Kristom*.

Teraz sa aspoň stručne podívajme na zázraky, ktoré *Boh vykonal prostredníctvom Krista*, na Ježišove zázraky. Udiali sa vôbec niekedy nejaké Ježišove zázraky? Niektorí to popierajú. Avšak evanjelisti zaznamenávajú toľko správ o Ježišovom uzdravovaní, vyhánaní démonov a iných divoch, že odmietnutie Ježišových zázrakov sa rovná fakticky odmietnutiu evanjelií ako takých. Ale k takémuto „radikálnemu“ kroku pristupujú naozaj iba niektorí, prakticky len tí, čo odmietajú Bibliu vôbec. Väčšina „skeptických odborníkov na Nový zákon“ pripúšťa, že Ježiš „konal niečo, čo my nazývame zázrakmi“. Skutočne nemožno len tak ignorovať také množstvo správ od viacerých autorov, ktoré o tom referujú. Dokonca i R. Bultmann, jeden z najskeptickejších kritikov Nového Zákona, autor tzv. „metódy demytologizácie Nového Zákona“ napísal: „...nemožno pochybovať, že Ježiš také skutky robil a že on a jeho učeníci ich chápali ako zázraky, to znamená ako udalosti, ktoré boli výsledkom nadprirodzeného božského účinkovania. Bezpochyby uzdravoval chorých a vyhánal démonov.“

Skutočnosť, že sa o mnohých zázrakoch píše na viacerých miestach (napr. o nasýtení päťtisícového zástupu podávajú správu všetci evanjelisti), treba chápať ako viacnásobné svedectvo.

Ad 3. Čo sú prírodné zákony a aký je vzťah medzi nimi a zázrakmi?

Niektorí ľudia majú skreslenú predstavu o tom, čo sú to vlastne prírodné zákony, alebo aspoň aký je ich vplyv, resp. význam na priebeh dejov odohrávajúcich sa v prírode. Pre podobnosť s pojmi známymi z právnickej terminológie (napr. „občiansky zákon“, „trestný zákon“ atď.) majú predstavu, akoby prírodný zákon prikazoval, „predpisoval“, ako sa istý dej v prírode musí odohrať. Anglický geológ prof. Rhodes píše: „Prírodný („vedecký“) zákon nie je príčinou určitého poradia udalostí; je to skôr skrútený a zovšeobecnený opis výsledkov mnohých starostlivých pozorovaní, ktorými sa zistila súvislosť dejov alebo vlastností.“

Prírodné zákony teda nepredpisujú, čo sa musí stať, ale iba opisujú, čo sa stalo; naznačujú, pravdaže, aj to, čo sa stane – ako bude dej prebiehať – v budúcnosti (ak sa podmienky nezmenia).

Dodatok v zátvorke je veľmi dôležitý, pretože zmenené podmienky, resp. vonkajšie zásahy môžu úplne zmeniť priebeh deja.

Uvedme si príklad – „Newtonovu príhodu“: vieme, že pôsobením gravitačného zákona spadne jablko zo stromu na zem (alebo na Newtonovu hlavu); ale čo ak ho zachytíme? Je celkom jasné, že takýmto zásahom sme nezrušili platnosť gravitačného zákona, jednako však dej prebehol inak. A niečo podobné sa deje aj pri zázraku.

Z nepochopenia princípu, ktorý som sa tu práve snažil vysvetliť, môžu vzniknúť škriepky o tom, či Boh môže „nerešpektovať“ svoje vlastné (prírodné) zákony“ keď vykoná zázrak. Ide o nedorozumenie založené na chybnnej predstave, že prírodný zákon je príkaz vydaný Bohom (ktorý je nutné bezpodmienečne rešpektovať), zatiaľ však on je iba našim opisom, založeným na pozorovaní (je otázkou, či vždy dostatočne presnom) spôsobu, ktorým Boh vo vesmíre obvykle koná.

Zhrňme: 1. Prírodné zákony neriadia svet, ale opisujú, ako je svet riadený. 2. Priebeh deja závisí od podmienok, ktoré sú v danom okamžiku aktuálne; ich pozmenením (napr. v dôsledku „zásahu zvonka“), zmení sa – a to neraz veľmi podstatne – aj priebeh deja.

Prof. Mackay píše: „Pre vedca, ktorý je kresťanom, najlepším dôvodom pre jeho dôveru vo vedecké zákony je to, že opisujú činnosť Boha, ktorého on pozná osobne ako úplne dôveryhodného.“ A dodáva, že kresťan považuje za rovnako opodstatnené veriť, že ak situácia vyžadovala kedykoľvek osobitnú a nepredvídanú činnosť z Božej strany, ktorú pre jej výnimočnosť nazývame zázrakom, potom kresťanský vedec môže hodnotiť túto činnosť ako prekvapujúcu z ľudského hľadiska, ale ako prirodzenú z hľadiska všemohúceho Boha, ktorý stvoril a riadi svet.

Ak Boh zruší, vytvorí alebo vychýli hoci len časticu hmoty (ide o spomínaný „zásah zvonka“), vytvorí v tom bode novú situáciu. Táto situácia ovplyvní následné deje, ktoré prebiehajú podľa nami poznaných (alebo dosiaľ nepoznaných) zákonitostí. Zázrak teda nie je udalosťou bez príčiny, ani dejom prebiehajúcim v rozpore s prírodnými zákonmi.

ad 4. Pominula už „doba zázrakov“, alebo môžeme byť svedkami zázrakov aj dnes?

Občas sa stretne s otázkou: Prečo sa zázraky odohrávali iba v dávnej minulosti, a nestretávame sa s nimi dnes?

Ale tu opäť ide o nedorozumenie. Vôbec totiž nie je pravda, že sa so zázrakmi dnes nestretávame, že doba zázrakov pominula. Ba dokonca dnes sme oveľa častejšie, prakticky denne, svedkami zázrakov. Problém je možno v tom, že mnohí ľudia ich nedokážu vnímať. Charakter zázrakov sa totiž oproti dávnej minulosti zmenil, čo je však – ako si za chvíľu ukážeme – nielen pochopiteľné, ale nevyhnutné. Ako to myslím? Takto:

V staroveku mali ľudia – vzhľadom na vtedajší minimálny, prakticky nulový (aspoň z dnešného hľadiska) stupeň vedeckého poznania a technickej úrovne – na pozorovanie prírody, všetkého, čo sa okolo nich dialo, k dispozícii iba svojich päť zmyslov (bez komplikovaných prístrojov, špeciálnych zariadení a laboratórií); preto ak k nim chcel Boh prehovoriť prostredníctvom zázraku, muselo ísť o niečo, čo mohli pozorovať zmyslami (bez prístrojov) a súčasne čo mohli veľmi jasne rozoznať od bežných prírodných javov, a pravdaže, čo ich „oslovilo“ (prekvapilo, možno ohromilo), demonštrovalo Božiu moc, ale i ukázalo Jeho povahu, resp. Jeho vzťah k nim, svojmu ľudu. To všetko mohli splniť iba také zázraky, o akých čítame v Biblii.

Dnes je situácia diametrálne odlišná. Ľudia majú k dispozícii supermodernú techniku, prístroje, laboratória, a tak môžu sledovať nesmierne zložité, dômyselné, („solistikované“) systémy, či už v mikrosvete (bunky, molekuly, atómy) alebo v makrosvete (príroda, ekologické systémy, ves-

mír), vedci môžu obdivovať tieto **zázraky**, svedčiace o múdrosti a moci Stvoriteľa – zažívať „kvalifikovaný údiv“.⁶ Ale nie sú to iba vedci, ktorí majú prístup k týmto zázrakom; môže ich pozorovať každý, kto má záujem, kto nie je slepý (doslovne alebo obrazne), alebo kto nie je ignorantom. Stačí sa len pozorne pozerať okolo seba, preštudovať si niečo o týchto veciach v odbornej (alebo v populárnovedeckej) literatúre, sledovať prírodopisné filmy (pravda, to, čo tieto filmy zobrazujú, treba oddeliť od „ideologickej omáčky“, t.j. od evolucionistického komentára, ktorý neraz znehodnocuje inak neraz kvalitné dielo).

V minulosti, keď ľudia nemali možnosť sledovať tieto divy, potrebovali jednoduchšie, lapidárnejšie dôkazy Božej moci a prítomnosti ako dnes. Ale mnohé z divov, opísaných v Biblii sa dejú aj dnes; kto chce, má možnosť ich sledovať.

Pár príkladov:

Zázraky uzdravenia: Každé uzdravenie je zázrak (o tom by vedeli rozprávať napr. lekári, ktorí nazreli do tajomstiev imunológie, poznajú neuveriteľnú adaptačnú, regeneračnú a reparačnú schopnosť organizmu), už ani nehovoriac o zriedkavejších, ale o to podivuhodnejších spôsoboch uzdravenia, ako je napr. tzv. „sekundový fenomén“ (t.j. uzdravenie z dlhodobej choroby v priebehu pár sekúnd) alebo spontánne uzdravenie (bez zákroku lekára) pri niektorých ťažkých, inak nevyliciteľných chorobách (napr. pri pokročilej forme rakoviny, pri ťažkom ochrnutí atď.). (Podrobnejšie sa touto témou zaoberám v knihe „Fakty a úvahy O ŽIVOTE...“ Informácie o nej nájdete na tejto webovej stránke, na stranách CENNÍK a ANOTÁCIE).

Zázrak premenenia vody na víno: Aj dnes (každý rok) môžeme sledovať tento zázrak: vína réva premieňa vodu, minerály z pôdy a slnečnú energiu (všetko plody Božej kreatívnej činnosti) podľa presného plánu, ktorý obsahuje jej DNK (a ktorý ta vložil Stvoriteľ) na sladkú šťavu zvláštnych vlastností; tá sa činnosťou kvasiniek (ďalšieho pozoruhodného Stvoriteľovho vytvoru) za určitých podmienok mení na víno.

Zázrak nasýtenia tisícov: Či sa rok čo rok neopakuje zázrak nasýtenia, a to nie tisícok, ale miliárd ľudí (a iných tvorov) tým, že sa rozhojňujú, rozmnožujú potraviny (ony biblické „chleby a ryby“) – urodí sa mnohonásobok toho, čo bolo zasiate, a to všetko zase podľa programu zapísaného v DNK rastlín a zvierat. Všetka energia, ktorú prijímame, či už z rastlinnej alebo živočíšnej potravy vo forme chemickej energie (energie chemických väzieb), pochádza zo slnečnej energie. Táto úžasná premena – jej prvým stupňom je fotosyntéza, po nej (v tzv. „potravinovom reťazci“ i v „konečnom konzumentovi“) je to tzv. metabolická premena (úžasné formy transformácie na rôzne iné formy: na energiu tepelnú, mechanickú, elektrickú, najrôznejšie formy energie chemických väzieb atď.) – to všetko je tak fascinujúce, že u informovaného človeka vzbudzuje obrovský obdiv – „kvalifikovaný údiv“; azda ešte väčší, ako nasýtenie zástupu piatich tisícok ľudí pomocou rozmnoženia pár chlebov a rybičiek, o ktorom nám podávajú správu evanjeliá.

Takéto zázraky sú všade okolo nás; je ich oveľa viac a sú pritom rovnako „neuveriteľné“ ako tie, čo sú opísané v Biblii. Vnímame ich ako čosi bežné, normálne. To by ešte nebola chyba (lebo ony v rámci celého Božieho stvorenia takými v skutočnosti sú), chybou je, ak chodíme okolo nich nevšímavo, ak ich nepovažujeme za niečo obdivuhodného, ak nevidíme v nich zjavný „rukopis“ úžasnej inteligencie a moci nášho Stvoriteľa.

Apoštol Pavel vo svojom liste rímskym kresťanom píše o ľuďoch, ktorí sú bezbožní a svojim nesprávnym („nespravodlivým“) konaním bránia šíreniu pravdy („prekážajú pravde“), že ich postihne Boží hnev; a to preto, lebo im bolo „zjavené, čo možno poznať o Bohu; Boh im to totiž zjavil. Lebo poznať to, čo je neviditeľné – Boha, Jeho moc a božskosť – môže **každý kto uvažuje, a to zo stvorených, viditeľných vecí.**“ (R 1, 20).

Ad 5. Môžu biblické správy o zázrakoch posilniť alebo naopak podkopať vieru v Boha?

Pozrime sa na zmysel slov apoštola Pavla, ktorými končí predchádzajúca kapitola: „Boh zjavil seba, svoju moc, božskosť“ prostredníctvom svojho stvorenia („vo stvorených, viditeľných veciach“);⁷ môže to poznať každý, **kto uvažuje** (nie je dôležité, aké konkrétne slová sú pre túto skutočnosť použité v jednotlivých prekladoch Písma, napr.: „poznať uvažovaním“, „pozorovať rozjímaním“, „když lidé přemýšlejí o Jeho díle“ a pod.). **O všetkom, čo Boh ľuďom zjavil**, vrátane zázrakov (tých minulých i súčasných), **má človek uvažovať**; mimo iného aj preto, aby poznal, ako a prečo tak Boh konal. Už sme si hovorili o „kontexte“ zázraku; vtedy sme o ňom hovorili ako o dôležitej vlastnosti, znaku biblického zázraku. Tu sa zamyslime nad „kontextom“ zázraku ako nad predmetom uvažovania, o ktorom píše ap. Pavel: Chcel Boh niečo povedať, zjaviť, oznámiť svojmu ľudu prostredníctvom zázraku? Ak áno, čo to bolo? Chcel Boh niekomu pomôcť, alebo naopak niekoho potrestať, prostredníctvom udalosti, ktorá sa uskutočnila ako zázrak? Uvidíme, že takmer pri každej zázračnej udalosti opísanej v Biblii išlo súčasne o jedno i druhé (oznámenie i pomoc, resp. upozornenie a potrestanie); nikdy sa nestretneme s tým, že-

⁶ O tomto „kvalifikovanom údive“ píše u nás známy český astronóm J. Grygar. Ide o to, o čom sa napr. zmieňoval aj A. Einstein v súvislosti s usporiadaním vesmíru, alebo čo opisuje známy molekulárny biológ M. Behe v súvislosti s tzv. „neredukovateľnými komplexmi“, z ktorých sa skladá bunka.

⁷ Božie stvorenie však zďaleka nie je jediným Božím zjavením; On sa zjavil človeku napr. aj vo svojom Slove, vo svojom Synovi a vo svojom konaní – prostredníctvom svojho Ducha – v životoch (mysliach, „srdciach“, „osudoch“) tých, ktorých si na to vyvolil.

by Boh vykonal zázrak len kvôli „efektu“, ako to býva u dnešných „kúzelníkov“ – iluzionistov, ktorí konajú „divy“ pre zábavu (a pravdaže, pre vlastný zisk).

Napríklad účelom zázrakov, ktoré pripravovali a sprevádzali *exodus Židov* z egyptského zajatia, bolo celkom isto najmä zachránenie tohoto národa, pretože Boh si ho vyvolil, aby prostredníctvom neho v budúcnosti vykonal mnohé skutky, dôležité pre celé ľudstvo. Súčasne nimi Boh demonštroval svoju moc, suverenitu pred svojím vyvoleným národom i pred jeho nepriateľmi; ukázal Kým je, Akým je, ale i čo od ľudí požaduje. Bez zázrakov, ktoré vykonal, by sme si ťažko vedeli predstaviť vieru Izraelcov v Jahveho – jediného Boha, ich oddanosť tomuto Bohu. To, čo Boh vykonal pre tento národ, treba vlastne považovať za prípravu príchodu Mesiaša – záchrancu nielen Izraela, ale celého sveta.

A čo *Ježišove zázraky*? Aj pri nich išlo o pomoc, záchranu, dobro preukázané niekomu, kto bol v núdzi, trpel (také sú zázraky uzdravenia, vzkriesenia, ale napr. aj utíšenia búrky na mori a pod.). Súčasne však vždy pri nich išlo aj o demonštrovanie Božej moci a legitimovanie sa Ježiša, ako toho, ktorý bol poslaný a poverený Bohom. Sám Ježiš takto chápal a prezentoval zázraky, ktoré konal: „...skutky, ktoré konám, svedčia o mne, že ma poslal Otec.“ (J 5,36). „Skutky, ktoré ja konám v mene svojho Otca, tie svedčia o mne.“ (J 10,25). „Ak by som nekonal skutky svojho Otca, neverte mi. Ale ak ich konám, aj keď mne neveríte, verte skutkom, aby ste spoznali, že Otec je vo mne a ja v Otcovi.“ (J 10,37-38). Ježiš a jeho učeníci raz pri svojom putovaní uvideli slepého človeka. Učeníci sa pýtajú svojho učiteľa (rabbiho): „Kto zhrešil, že sa narodil slepý? On, či jeho rodičia?“ Ježiš odpovedá: „Ani on, ani jeho rodičia nezahrešili, ale stalo sa to preto, aby sa na ňom zjavili Božie skutky.“ (J 9,1-3). Nato ho uzdravil: pomohol nešťastníkovi, zásadne mu zmenil život, ale súčasne (a predovšetkým) demonštroval na ňom Božiu moc, ako i to, že on sám je jej nositeľom („zjavil na ňom Božie skutky“). O vzkriesení Lazara vie azda každý kresťan (veď to bol bezpochyby jeden z najväčších zázrakov, ktoré Boh prostredníctvom Ježiša Krista vykonal), nie som si však istý, či každý vie, aké slová (modlitbu) Ježiš pri tomto vzkriesení adresoval Bohu: „Ježiš pozdvihol oči k nebu a riekol: Otče, ďakujem Ti, že si ma vypočul. Ja som vedel, že ma vždy vypočuješ, ale kvôli zástupu, ktorý tu stojí, som to povedal, aby uverili, že si ma Ty poslal.“ (J 11,41-42).

Všetky zázraky okrem toho, že pomohli tým, na ktorých (alebo pre ktorých) boli vykonané, pomohli predovšetkým tým, ktorí boli ich svedkami: mali v nich vzbudiť, resp. posilniť vieru. A ako pôsobili vtedy, pred tisíckami rokov, tak pôsobia i dnes, na dnešných kresťanov: **posilňujú ich vo viere, upevňujú ich nádej. Toto platí najmä o najväčšom zázraku, ktorý sa odohral v dejinách ľudstva, o vzkriesení Ježiša Krista: vzkriesenie Ježiša je najväčším a najspoľahlivejším dôvodom nádeje kresťanov, že podobne ako ich Pán, aj oni raz budú vzkriesení, a podobne ako on, aj oni budú mať účasť na Božom kráľovstve.**

Ak sa hovorí, že **kresťania veria v zázraky**, nie je to celkom presné; skôr by sa malo hovoriť, že **veria v Boha, ktorý koná zázraky**.

Viera je dôvera, spoľahnutie sa na to, čo považujete za pravdivé. Dôvod, pre ktorý si človek myslí, že kresťanstvo má pravdu, sa môže u rôznych ľudí líšiť. Pre jedného to môže byť preto, že mu do srdca prehovorí Boh; preto je presvedčený, že je to pravda. Je to úplne oprávnené. Pre iného to môže byť dôkladné, intelektuálne skúmanie dôkazov, ktoré ho privedú nakoniec k rovnakému záveru. Ale aj on, ak má dôjsť k viere, musí urobiť krok dôvery, spoľahnutia sa na to, čo považuje za pravdu. Krok dôvery, spoľahnutia sa teda mnohí urobia až potom, keď ich o pravdivosti kresťanstva presvedčili dôkazy. To je logický, racionálny prístup, ktorý rozum používa, neneguje ho. Ak vieru chápete takto, musí vám byť jasné, že je s rozumom úplne kompatibilná.

Aj ateisti veria v zázraky.

Ateisti vieru v zázraky popierajú, ale napriek tomu v zázraky veria. Bolo by možné uviesť množstvo príkladov: napr. ich presvedčenie, že nesmierne komplikované, neredukovateľne komplexné systémy vznikli náhodou, bez plánu, bez inteligencie, „postupným skladaním“, zdokonaľovaním sa (a to napriek tomu, že platí zákon narastania entropie v uzavretých systémoch), že vzájomná súhra, podmienenosť, dopĺňanie sa, fungovanie systémov vo vesmíre, v prírode, v organizme, v bunke, v molekulárnych systémoch vytvorili náhoda a dlhý čas, hoci výpočty dokazujú, že v skutočnosti tie miliardy rokov, o ktorých hovoria by na to ďaleka nestačili. Veria v premenu jedného biologického druhu v iný, hoci genetika, zákony dedičnosti i paleontologické nálezy svedčia o čomsi úplne inom. Tvrdia, že v prírode (vo svete) platí zákon príčiny a následku, a pritom princíp kauzality, keď sa im to hodí, ignorujú.

Uvedme si príklad. Väčšina z nich verí, že vesmír započal tzv. „veľkým treskom“. Ide o udalosť, ktorá sa údajne odohrala približne pred 14 miliardami rokov. Ale veriť v túto teóriu predstavuje vlastne pre ateistov (aspoň tých, ktorí dokážu uvažovať) veľký problém. A. Kenny z Oxfordskej univerzity povedal: „Zástanca teórie veľkého tresku, ak je ateistom, musí prinajmenšom veriť, ...že vesmír vznikol z ničoho a skrze nič.“ Avšak, niečo pochádzajúce z ničoho nedáva pre ateistu taký zmysel. Veď aj „arciskeptik“, už spomenutý D. Hume povedal: „Dovoľte mi, aby som vám povedal, že som nikdy nepripustil také absurdné tvrdenie, ako že čokoľvek mohlo povstať bez príčiny.“ Ak by ste napr. sedeli vo svojej izbe a začuli niečo silno buchnúť, iste by ste pátrali, čo to spôsobilo. Ak by vám niekto povedal: „To nič, jednoducho sa to stalo,“ iste by vás to neuspokojilo. A mali by ste pravdu. Ale ak musí mať príčinu buchnutie („malý tresk“), celkom isto musí mať príčinu aj „veľký tresk“. Z toho, čo sme si povedali vyplýva: vesmír *začal existovať* (napríklad „veľkým treskom“); ale *ak niečo začne existovať, má príčinu*; vesmír má teda svoju *príčinu*.

Čo však s tou príčinou? Význačný vedec Sir A. Eddington napísal: „Počiatok všetkého nám spôsobuje neprekonateľné ťažkosti, ak sa naň nebudeme ochotní pozerat' ako na nadprirodzenú záležitosť.“

Všetko teda ukazuje na *nejakého stvoriteľa* (teraz nechajme bokom, ako si ho kto bude predstavovať). Skeptik by však mohol namietnuť: „Ak všetko musí mať príčinu, kto alebo čo je príčinou Boha?“ S odpoveďou na túto otázku by mohol mať ťažkosti ten, kto si vytvoril akéhosi „boha ad hoc“ (napr. ako deisti, ktorí si ho predstavujú ako akéhosi hodinára, ktorého funkciou bolo „natiehať kedysi hodiny vesmíru“); odpoveď na túto otázku však nemôže robiť ťažkosti kresťanovi (alebo židovi), ktorý verí v Boha Biblie. Tento Boh je totiž večný, nemenný a je nemateriálnej podstaty (Duch). **Ak je pravdou, že všetko, čo začína existovať, musí mať príčinu, neplatí to o Bohu, ktorý nezačal existovať (je večný), a preto nepotrebuje žiadnu príčinu.**

Mnohí ľudia hovoria o „veľkom tresku“, a pritom vôbec nevedia o čo ide (presnejšie ako si ho vedci predstavujú): veľký tresk podľa vedcov nebola žiadna chaotická, náhodná, ale naopak vysoko usporiadaná udalosť, ktorá si vyžadovala obrovské množstvo informácií. Podľa tejto teórie vesmír musel byť od prvej tisíciny sekundy svojho počiatku veľmi precízne nastavený na nepochopiteľnú presnosť a dôslednosť, aby umožnil existenciu našej formy života. Toto však priam nevyhnutne poukazuje na existenciu Inteligentného Tvorcu.

Tvorca teórie S. Hawking vypočítal, že keby rýchlosť expanzie vesmíru už v prvej sekunde po vybuchnutí bola menšia čo len o jeden moment zo stotisíc milión miliónov, celý vesmír by sa zmenil na ohnivú guľu. A pripojme k tomu ešte niekoľko ďalších vedeckých výpočtov:

Britský fyzik P.C.W. Davies vypočítal, že pravdepodobnosť, aby vznikli podmienky vhodné pre sformovanie hviezd (a teda i planét, a nakoniec i života) sa rovná číslu s jednotkou a aspoň tisíc miliónov núl.

Ten istý vedec odhadol, že keby sila gravitácie na našej planéte bola menšia čo i len o časť z čísla vyjadreného desiatkou so sto nulami, život by nemohol vzniknúť.

Existuje asi päťdesiat konštánt a veličín (napr. množstvo užitočnej energie vo vesmíre, rozdiel v množstve medzi protónmi a neutrónmi, pomer medzi základnými silami v prírode atď.), ktoré musia byť nekonečne presne vyvážené, aby život bol možný.⁸

Presnosť, o ktorej hovoríme, je taká fantastická, natoľko matematicky ohromujúca, a je potrebná úžasná súhra tak obrovského množstva týchto fantasticky presných faktorov, že je úplne hlúpe domnievať sa, že by mohlo ísť o náhodu. Práve tá ohromujúco presná vyváženosť vesmíru priviedli aj významného vedca Patricka Glynnu,⁹ aby zamietol ateizmus a stal sa kresťanom. Vo svojej knihe „Boh a dôkaz“ píše: „Dnes nás konkrétne fakty vedú k hypotéze o Bohu ako príčine všetkého... Tí, ktorí by ju radi vyvrátili, nevedia ponúknuť žiadnu overiteľnú teóriu, iba špekulácie vydolované z víriacej vedeckej predstavivosti... Iróniou osudu je, že obraz vesmíru, ktorý nám zanechala najrozvinutejšia veda dvadsiateho storočia, je svojím duchom bližšie vízií vyobrazenej v knihe Genezis ako čomukoľvek, čo nám ponúka veda od čias Koperníka.“

M. B. Benjan

⁸ Niektoré konkrétne údaje uvádzam v knihe „Fakty a úvahy O ŽIVOTE...“ Informácie o nej nájdete na tejto webovej stránke (na stranách CENNÍK a ANOTÁCIE).

⁹ Je absolventom Harvardskej univerzity a vedeckým pracovníkom na Georg Washington University Institute for Communitarian Policy Studies.

Darček pre Vás:

Desiatky publikácií zadarmo

Radi by sme Vás upozornili, že teraz máte možnosť si pozrieť a gratis („free“) stiahnuť desiatky dokumentov v elektronickej podobe – vo formáte **PPS** („prezentácie“) a v **PDF** (články, fakty, úvahy). Stačí jednoducho kliknúť na názov zvoleného dokumentu v zozname, ktorý nájdete po zvolení voľby „**mimoknižné publikácie**“ (v sekcii „**Prejsť na:**“) na web-stránke:

www.knihy-benjan.sk

Ide o originálne publikácie s mnohými (často málo známymi) *faktami o pravde, poznávaní, ale aj o lži, podvádzaní a manipulovaní; o vede a viere; s faktami a úvahami o svete, o Bohu, ale i o Vás.* V mnohých pps dokumentoch („prezentáciách“) tiež nájdete *unikátne fotografie a krásne melódie.*

Okrem toho na tejto web-stránke nájdete **PONUKU KNÍH**, kde je vyše 20 titulov, ktoré si môžete objednať a ktoré nikde okrem u nás (a v internetovom kníhkupectve MARTINUS.sk) nedostanete. O knihách si tu môžete prečítať podrobné informácie – nielen o ich rozsahu, formáte, cene a špeciálnych zľavách, ale aj o ich obsahu (t.j. anotácie); z niektorých z nich sú dokonca k dispozícii aj ukážky (úryvky).

(Pozn.: ak ste túto informáciu dostali e-mailom, nemusíte otvárať váš prehliadač, stačí jednoducho kliknúť na tu uvedenú webovú adresu, t.j. na: www.knihy-benjan.sk).

So srdečným pozdravom

MBKB

mb@knihy-benjan.sk